

Jordbruksutskottets yttrande

1981/82:1 y

om avgift på handelsgödselmedel och kemiska bekämpningsmedel

Till skatteutskottet

Genom beslut den 2 februari 1982 har skatteutskottet berett jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över motionerna 1981/82:1105 och 1981/82:2109 om vissa avgifter.

Motionerna

I motion 1981/82:1105 av Bengt Silfverstrand m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av miljöavgift på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel.

I motion 1981/82:2109 av Svante Lundkvist m. fl. (s) yrkas, med hänvisning till vad som anförts i motion 1981/82:2108, att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en 10-procentig avgift på handelsgödselmedel skall uttas i enlighet med vad som förordats i motionen.

Enligt motion 1105 skulle en bättre odlingsteknik och mindre kemikalieanvändning i jordbruket vara till gagn inte bara för miljön utan också på grund av prisutvecklingen på kemikalier och fodermedel kunna få national-ekonomisk betydelse. Motionärerna framhåller att effektiva styrmedel uppenbarligen måste tillgripas för att åstadkomma den eftersträlvade miljöanpassningen av det svenska jordbruket. Ett lämpligt styrmedel är enligt motionärernas mening införande av en miljöavgift på konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. En viss del av de medel som inflyter genom en sådan avgift bör anvisas till försök och forskning med alternativ odling.

I motion 2108 erinras om att regeringen år 1979 tillsatte en särskild utredning som f. n. arbetar med användningen av kemikalier inom jordbruket. Inte minst av miljöskäl anser motionärerna det dock viktigt att åtgärder redan nu vidtas för att minska handelsgödselanvändningen. I avvaktan på mera permanenta åtgärder för att nå detta mål bör nu enligt motionen en avgift på handelsgödsel införas. Detta har också förordats av den arbetsgrupp som haft att se över vissa frågor rörande jordbruksprisregleringen inför årets överläggningar mellan jordbrukare och konsumenter. Motionärerna ansluter sig till arbetsgruppens förslag om att en 10-procentig avgift tas ut. Avgiften bör ge en intäkt till statskassan på 150 milj. kr.

Utskottet

Som anförs i motion 2108 tillsattes år 1979 en utredning om användning av kemiska medel i jord- och skogsbruket (Jo 1979:09).

En huvuduppgift för kommittén är att studera konsekvenserna i olika avseenden av en minskad användning av kemiska preparat i jord- och skogsbruket m. m. Därvid bör såväl effekterna från hälso- och miljösynpunkt som konsekvenserna för bl. a. ekonomi och sysselsättning belysas. Kommitténs uppdrag omfattar såväl användningen av bekämpningsmedel som användningen av handelsgödselmedel. Kommittén skall bl. a. utvärdera det underlagsmaterial som kommittén tar fram och utifrån avvägning mellan bl. a. näringspolitiska intressen och miljöintressen föreslå lämpliga åtgärder. Alternativa förslag bör därvid redovisas. Det framhålls i direktiven att de praktiska och ekonomiska möjligheterna att genomföra från miljösynpunkt i och för sig angelägna förändringar av nuvarande produktionsmetoder naturligtvis beror bl. a. på i vilket tidsperspektiv bedömningarna görs. Kommittén skall pröva vilka förändringar som är rimliga och möjliga att genomföra på relativt kort sikt. Härutöver skall kommittén emellertid också studera vilka ytterligare åtgärder för att tillgodose hälso- och miljösynpunkter som kan göras i något längre tidsperspektiv. I detta sammanhang skall kommittén också pröva behovet av ytterligare forskning, försök och utvecklingsarbete i syfte att få fram alternativa produktionsmetoder. Möjligheten till ökade insatser inom bl. a. växtförädling, biologisk bekämpning och alternativ odlingsteknik bör därvid övervägas och erforderliga förslag läggas fram.

I augusti 1981 tillsattes en kommitté för att utreda vissa frågor rörande jordbruksprisregleringen efter den 30 juni 1982. Enligt sina direktiv skulle kommittén inom ramen för 1977 års jordbrukspolitiska riktlinjer analysera bl. a. den ekonomiska situationen för olika grupper lantbrukare liksom de skiljaktigheter i bedömningarna av denna som kom fram vid de senaste prisöverläggningarna. Kommittén skulle bl. a. gå igenom de prispolitiska medel som kan utnyttjas för att de jordbrukspolitiska målen skall uppnås. Bl. a. skulle prövas de olika förslag som framfördes vid vårens prisöverläggningar rörande tekniken för jordbrukarnas inkomstfölsamhet och kostnads-kompensation. Kommittén skulle också söka vägar för att uppnå en bättre produktionsbalans i enlighet med 1977 års jordbrukspolitiska beslut.

Kommittén avlämnade i november 1981 betänkande med vissa förslag rörande prisregleringen efter den 30 juni 1982 (Ds Jo 1981:10). Som ett led i strävandena att ernå en bättre anpassning av jordbruksproduktionen till efterfrågan föreslår kommittén olika selektiva åtgärder. Bland åtgärderna märks införandet av ett avgiftssystem för handelsgödsel. Kommittén framhåller att ett sådant system är lätt att administrera och kan ge betydande inkomstbelopp för eventuellt andra reglerande åtgärder. En 10-procentig avgift innebär ca 150 milj. kr. Införandet av en dylik avgift kan också vara

tilltalande av miljöskäl. Kostnaderna drabbar givetvis hårdast de grödor där användningen är hög (sockerbetor, potatis, vete, oljeväxter) och de områden i landet där dessa främst odlas, dvs. särskilt södra Sverige. Vissa ändringar av prisrelationerna kan därför bli nödvändiga om en sådan avgift införs. En viss svårighet ligger i att även trädgårds- och skogsnäringarnas handelsgödselanvändning kommer att belastas. Dessa näringar torde dock enligt betänkandet kunna kompenseras genom någon form av kollektiv restitution.

Betänkandet har av regeringen överlämnats till statens jordbruksnämnd för att beaktas vid överläggningarna med Lantbrukets förhandlingsdelegation och jordbruksnämndens konsumentdelegation om den närmare utformningen av prisregleringen på jordbruksprodukter för tiden efter den 30 juni 1982.

Vissa tidigare till utskottet hänvisade motioner, syftande till en av miljöskäl betingad minskning av användningen av handelsgödsel i jord- och skogsbruket, har på utskottets förslag överlämnats till den år 1979 tillsatta utredningen i ämnet (se JoU 1979/80:6). Kommittén, som i december 1980 avlämnade ett delbetänkande om bekämpning av lövsly inom skogsbruket, kan väntas avlämna sina förslag beträffande användningen av kemiska medel inom jordbruket relativt snart, förmodligen inom det närmaste året.

Det i betänkandet Ds Jo 1981:10 förordade avgiftssystemet för handelsgödsel, som främst syftar till att åstadkomma en bättre balans mellan utbud och efterfrågan inom jordbruksproduktionen, är enligt vad förut anförts föremål för diskussion i samband med pågående prisöverläggningar. Resultatet av dessa överläggningar kommer att redovisas för riksdagen i särskild proposition under detta riksmöte.

Jordbruksutskottet finner inte skäl för riksdagen att nu genom några bindande uttalanden i ämnet föregripa resultatet av de överväganden som från skilda utgångspunkter pågår i fråga om åtgärder för att minska användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Utskottet avstyrker därför för sin del motionerna 1105 och 2109.

Stockholm den 9 mars 1982

På jordbruksutskottets vägnar
EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Svante Lundkvist (s), Maj Britt Theorin (s)*, Börje StenSSon (fp), Grethe Lundblad (s)*, Hans Wachtmeister (m), Åke Wictorsson (s), Filip Johansson (c), Gunnar Olsson (s), Sven Eric Lorentzon (m), Håkan Strömberg (s), Märta Fredrikson (c)*, Martin Segerstedt (s)*, Ingvar Eriksson (m)* och Åke Persson (fp)*.

* Ej närvarande vid yttrandets justering.

Avvikande mening

Svante Lundkvist, Maj Britt Theorin, Grethe Lundblad, Åke Wictorsson, Gunnar Olsson, Håkan Strömberg och Martin Segerstedt (alla s) anför:

Från socialdemokratiskt håll har vi upprepade gånger pekat på de miljöproblem som den stora användningen av handelsgödselmedel inom jordbruket ger upphov till. Vi har i olika motioner framfört krav på åtgärder för att minska handelsgödselanvändningen. Regeringen tillsatte 1979 visserligen en särskild utredning som f. n. arbetar med användningen av kemikalier inom jordbruket. Vi anser det dock inte minst av miljöskäl viktigt att det redan nu vidtas åtgärder för att minska handelsgödselanvändningen. I avvaktan på mera permanenta åtgärder för att nå detta mål bör nu en avgift på handelsgödselmedel införas. Detta har också förordats av den arbetsgrupp som skulle se över vissa frågor rörande jordbruksprisregleringen inför årets överläggningar mellan jordbrukare och konsumenter med sikte på att kunna uppnå en bättre produktionsbalans (Ds Jo 1981:10). Den totala kostnaden för inköp av handelsgödselmedel inom jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsnäring är ca 1,6 miljarder kronor. Därav uppgår kostnaden för kalkmedel till omkring 100 milj. kr. Kalkmedlen bör undantas från en avgift, varför denna bör beräknas på den totala kostnaden 1,5 miljarder kronor. Vi kan ansluta oss till arbetsgruppens förslag om att en tioprocentig avgift tas ut. Det innebär en intäkt till statskassan på ca 150 milj. kr.

Enligt vår mening borde jordbruksutskottet i sitt yttrande till skatteutskottet ha förordat införandet av en avgift på handelsgödselmedel i enlighet med det förslag som lagts fram i motion 2109.